

Helvetet i Norge

Biskop Kristian Schjelderup i Hamar drog för några dagar sedan den kända helvetesstriden inför norska regeringen. I en skrivelse till kyrkodepartementet anförde han att en rad norska kyrkmän beskyllt honom för att genom bristande tro på helvetet — eller i varje fall bristande tro på den norska kyrkans dogmer om helvetet — ha brutit med det samfund till vars ledare han som biskop hör. Han bad därför kyrkodepartementet att klarlägga saken, att alltså uttala sig om helvetestrons innebörd, respektive nödvändighet. Om regeringen skulle ge hans motståndare rätt, är han beredd att avgå som biskop. Efter en vecka har något svar från regeringen inte kommit; kyrkoministern har betonat att man behöver betänketid. Att Norges socialdemokratiska regering skulle förklara den "rena" helvetestron obligatorisk inom den norska kyrkan verkar visserligen något osannolikt, men genom den långa debatten har klarlagts att denna tro inom vida kretsar anses vara en av kristendomens hörnstenar.

Striden började redan i vintern. I ett anförande i radio den 25 januari förkunnade teologie professorn O. Hallesby tron på ett helvete med eviga straff och betonade denna tros betydelse i den norska kyrkans bekännelse. I en tidningsartikel tog biskop Schjelderup avstånd med satsen: "För mig hör läran om evigt helvetesstraff inte hemma i kärlekens religion." I senare inlägg motiverade han närmare sin ståndpunkt; kanske kan det sägas att han också modifierade den. Då Jesus talade om helvetet uttryckte han sig bildligt, skrev Schjelderup. Han, Schjelderup, ville dock inte bestrida möjligheten av en "evig förtappelse"; däremot kunde han inte tro på "ett ställe med evig fysisk pina".

Professor Hallesby har i en rad artiklar hållit en skarp vidräkning med den skeptiske biskopen. Dennes liberala teologi säges stå i klar strid med kyrkans, ja, med alla kristna kyrkors bekännelser. Jesu kärlekslära är intet stöd för vantro i helvetesfrågan; man får inte söka rätta Jesus, och för Jesus gick det tydligen att förena kärlekstanken med de ogudaktigas eviga pina. "Faktum är att alla kristna kyrkor under alla dessa nitton hundra år uppfattat Jesu ord om helvetet precis som de lyder." Varför rygga tillbaka för fysiska lidanden i helvetet som oförenliga med Guds kärlek; alla säger ju att andliga lidanden är ännu värre. I uttalanden och predikningar har Hallesby lidelsefullt markerat sin tro på helvetet utan alla

reservationer och broderier. För några dagar sedan pekade han under en predikan i Hustad ut mot kyrkogården och utropade att där ligger tiotusen som farit till helvetet — ett uttalande som väckte oro i bygden, då slutsatsen måste bli att det stora flertalet i det lilla samhället gått denna väg.

Det finns väl knappast tvivel om att Hallesby har rätt i bekännelsefrågan. Bara i Matteus evangelium finns, framhåller han, 18 ställen där det talas om helvetet och uppenbarligen om ett ordentligt fysiskt helvete (t. ex. 5:29, 10:28, 25:46). Och i den Augsburgska bekännelsen av år 1530, central för den norska likaväl som för den svenska kyrkan — i vår regeringsform betonas särskilt att kungen måste tro på den — är helvetestanken så preciserad att endast den intellektuella nihilismen kan ställa sig tveksam till meningen. Här heter det att Kristus på den yttersta dagen skall "uppväcka alla döda, ge de fromma och utvalda ett evigt liv och en evig glädje, men döma de ogudaktiga människorna och djävlarne till att pinas i evighet". För säkerhets skull fördömes i detta sammanhang särskilt vederdöparna, "som anser att det skall finnas ett slut på de fördömda människornas och djävlaras straff". Inför dessa grundsatser har Hallesby, skriver han, känt en viss betänksamhet, men självfallet måste den rena evangeliska läran råda. I sina inlägg synes Hallesby vara alldeles fri från oro och tvekan; det är en nästan munter förvisning över hans helvetestro.

I sin skrivelse till kyrkodepartementet underströk biskop Schjelderup att professor Hal-

lesby inte "mött motsägelse från ledande kyrkligt håll". En rad präster och teologiprofessorer har utan förbehåll tagit Hallesbys parti, och några har gått ännu längre; rektor Wisløff, Hallesbys främste vapendragare, har rent av deklarerat att Schjelderup genom sin tveksamhet inför den rena helvetesläran ställt sig "utanför den bekännande kyrkans samfund". På andra håll har man på skilda sätt undvikit ett klart ståndpunktstagande. Biskop Fjellbu har i en intervju sagt det vara under kyrkans värdighet att göra uttalanden i frågan i tidningarna och därmed indirekt brännmärkt åtskilliga av sina kolleger. Biskop Berggrav (liksom biskop Marthinussen) hör till dem som avgivit utförliga förklaringar utan att bli alldeles precisa på centrala punkter. Snarast synes han dock hålla på helvetesläran i Hallesbys form. Det är visserligen möjligt, skriver han, att helvetespinan har ett slut genom den plågades "död eller försvinnande i intet"; men Bibeln ger ingen mera bestämd antydning om att en sådan befrielse skulle finnas för de förtappade. Och under inga förhållanden kan antas att "alla småningom får det bra"; Gud mjuknar inte så att han upphör att göra skillnad mellan gott och ont.

Det norska prästerskapet håller alltså — under protester från en del troende lekmän — fast vid helvetet. Och nästan genomgående tycks man därmed mena ett helvete av den gamla hederliga sorten, med fysisk pina i all evighet. Ingen av deklaranterna har såvitt bekant tagit sin tillflykt i den på andra håll populära tanken att helvetet är inom oss, inte utanför oss. Denna hållning kan synas fantastisk i ett av världens mest kultiverade länder år 1953. Är det bättre i Danmark och Sverige, där helvetestron också diskuterats under den senaste tiden? Den frågan skall vi återkomma till.